

Mozzanatok a debreceni agrár-felsőoktatás 155 évéből

Fekete István

mérnök-tanár, élelmiszer-technológus, egyetemi tanársegéd, az Agrár Múzeum szakmai vezetője, Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar

Kezdetek

A debreceni agrár-felsőoktatás gyökerei egészen a 19. század közepéig nyúlnak vissza, a gazdasági tanintézet megszervezésének gondolata a Bach-korszakban (1851-59) született meg. A hazai mezőgazdasági szakképzés a kiegyezést követő évtizedekben vált rangjához méltóvá, amikor is a polgári fejlődés eljutott azon felismeréshez, hogy a magyar agrárium nem képes továbbfejlődésre, csak korszerű szakmai ismeretek birtokában. Ugyanis az 1850-es években jellemzően a debreceni polgárok – az ország más területeihez is hasonlóan – még mindig azon módon gyakorolták a gazdálkodást, miként hagyományként átörökölték a felmenőktől. A magyarországi agrár-felsőoktatás kiépítésének igényét tovább fokozta, hogy a hazai termelés mennyiségi és minőségi növelése megkerülhetetlen nemzetgazdasági érdekként jelentkezett.

Az első elképzelés Debrecen város 1856. december 1-én tartott Községtanács ülésén hangzott el. Csorba János polgármester vezetésével a Tanács megfogalmazta, hogy elsősorban a Tiszántúl mezőgazdaságának fejlesztése érdekében Debrecenben alsó- és felsőfokú gazdasági iskola felállítása szükséges. Az elgondolás további megerősítést nyert azáltal, hogy I. Ferenc József császár 1857 májusában a cívisvárosba látogatott, és kilátásba helyezte, hogy az „Országos Pénzalapból” a gazdasági tanintézet létrehozása támogatást kap. Debrecen város atyái a császári pártfogást hallva, a tanintézet megalapításához szükséges minden segítséget boldogan vállaltak. Az 1857. augusztus 31-én tartott tanácsülésen meghozott határozatban pedig konkrétan kifejezésre került, hogy a város rendelkezésre bocsátja a tanintézet zökkenőmentes működéséhez, a gyakorlati oktatás magas színvonalú megvalósításához szükséges 400 kh termőföldet, az építkezésekhez pedig telket, téglát és épületfát adományoz. A tanintézet megalapításának fontosságát jól kifejezi azon városi összefogás, melyben a Református Kollégium átengedte Fűvészkertjét, a fizikai szertárát, illetve még a Kollégium körül lévő más területeket a létesítendő intézmény részére. A város a felajánlásokhoz három feltételt

kötött. Az első, hogy az átadott földterületet csak az intézmény céljainak megvalósítására lehessen használni. A második, hogy az alsófokú mezőgazdasági iskolában (később Földműves Iskola) három debreceni tanuló teljes ellátást élvezzen, míg a felsőfokú tanintézetben minden debreceni diák teljes tandíjmentességben részesüljön. A harmadik feltétel – a leghangsúlyosabb –, hogy a tanítás nyelve kizárólag magyar lehet; ha ezen kikötés nem teljesül, a teljes adományozott földterület visszakerül a város birtokába. Debrecen város részéről a feltételként kötött magyar tannyelv a Bach-korszak elnyomása alatt kifejezetten nagy szó volt. A felajánlások megtették, viszont a konkrét megvalósításra még éveket kellett várni.

Debreceni Országos Felsőbb Gazdasági Tanintézet

A gazdasági tanintézet alapítólevelét 1866 júliusában írták alá a helytartótanács és a városi tanács megbízottjai, így Szöllősy János polgármester és főjegyzője, Szentgyörgyi Elek kiadhatta az intézmény tulajdonképpeni alapítólevelét. A Helytartótanács 1867 tavaszán kinevezte az intézmény igazgatójának Papi Balogh Pétert, míg a tanintézet tangazdaságának élére Magyar-Kossa Károlyt. Az építkezés 1866 őszen kezdődött, melynek menetét Pribik Béla állami főmérnök vezetése alatt az Országos Építészeti Főigazgatóság irányította, míg a kivitelező Glaszner Flórián volt. Az építkezés Debrecen-Pallagon 1867 márciusában, míg a belvárosi épületé 1868 szeptemberében fejeződött be. A Debreceni Országos Felsőbb Gazdasági Tanintézet az országban harmadikként (1797—Georgikon, 1818—Magyaróvári Gazdasági Felsőbb Magántanintézet) 1868. október 22-én nyitotta meg kapuit a tanulóifjúság előtt. Az előbb említett korábbi mezőgazdasági képzőintézményekkel szemben a debreceni tanintézetnek országos jelentőséget adott, hogy nem társadalmi szerv vagy magánszemély alapította, hanem a debreceni községtanács határozatából, saját anyagi forrásokra támaszkodva született meg. A tanintézet működési célját 1868 augusztusában Papi Balogh Péter igazgató a következők szerint fogalmazta meg:

„a gazdasági pályára készülő ifjakat, mint leendő birtoktulajdonosokat, bérnököket, magasabb készülségű gazdatiszteket, jövő hivatásukra, időszerinti tudományos szakképzettséggel, a gazdaságot minden ágában, úgy az elméletnek, mind a gyakorlatnak terén alaposan előkészíteni...”¹

Az akkor újonnan alapított tanintézet két helyszínen működött. A debrecen-pallagi adománybirtokon a tanintézethez tartozó Földműves Iskola (1867 júliusában indult), illetve a tanintézeti mintagazdaság számára emeltek épületeket (majorság), míg az akkori Ferencz piacon (ma Bem tér) épült fel, az intézmény elméleti oktatását szolgáló kétszintes épület. A tanintézet 41 első éves tanulóval és két éves tanulmányi idővel kezdte meg a működést. Az oktatott tantárgyak száma 29

volt, és a hallgatóknak félévenként vizsgával kellett igazolniuk ismereteiket. Az intézménybe történő felvétel feltételei a következőképpen alakultak: jó erkölcsű magaviselet, 17. betöltött életév, felsőgimnáziumi vagy felsőreáltanodai befejezett tanulmányok, illetve legalább egy év igazolt mezőgazdasági gyakorlat. A felvételt nyert debreceni ifjak ingyenes oktatásban részesültek, míg mások 30 koronás tandíjat fizettek. 1869 elején új igazgató került a tanintézet élére az állatorvosi és okleveles gazda képesítéssel is rendelkező, korábbi keszthelyi tanár, Tormay Béla személyében. Tormay Béla négy éves (1869-1873) igazgatói tevékenysége meghatározó időszakot jelentett a tanintézet történetében. Megszervezte a tanintézet első tanári karát, illetve a tanszékek rendjét, elindította a tudományos kutatást, felismerte a legfontosabb nemzetközi szinten is meglévő szakma irányokat, és az előrehaladás egyik fő kritériumaként fogalmazta meg a főbb ágazatok (növénytermesztés, állattenyésztés, üzemtan) egymásra utaltságát, az azokban való együttgondolkodás nélkülözhetetlenségét. Az alapítást követő évtizedben az intézmény látványos fejlődésen ment át, jelentős előrelépés történt mind a szellemi erőforrások, mind a tárgyi feltételek minőségi gyarapításában. Viszont az államháztartás 1872-ban jelentkező gazdasági gondjai komoly hatást gyakoroltak a gazdasági tanintézetre, ugyanis az országos gazdasági helyzet kizárta az intézménynek a további fejlesztési forrásokhoz való hozzájutását. Az államháztartási gondokból eredő oktatáspolitikai helyzet pedig odáig fajult, hogy Máday Izidor minisztériumi titkár 1873. január 13-án kifejtette: a Debrecenben és Keszthelyen működő gazdasági tanintézeteket középfokúvá kell minősíteni, mely elképzelést a király 1874. augusztus 15-én jóvá is hagyta.

¹ HBML VIII.2b. M. Kir. Gazdasági Akadémia, Debrecen iratai. Papi Balogh Péter: A Debreczeni Országos Gazdasági Felsőbb Tanintézetnek és az ezzel egybekötött Földműves Iskolának előrajza

Debreczeni Magyar Királyi Gazdasági Tanintézet

A király által 1874-ben jóváhagyott minisztériumi rendelet következményeként a tanintézet 1876-tól Magyar Királyi Gazdasági Tanintézet néven középfokú intézménnyé alakult. A végrehajtott változások ellen Debrecen város törvényhatósági bizottsága szinte azonnal a kormányhoz intézett felterjesztésében tiltakozott, azonban sikertelenül. Az átszervezett tanintézet vezetőinek nézete viszont semmit nem változott: az intézményben végzett debreceni gazdatiszteknek, mind a mezőgazdasági elméletben, mind a gyakorlatban az idő szerinti legmagasabb műveltséggel kell rendelkezniük, erős természettudományos ismeretekkel megalapozva.

Lényeges változás volt, hogy a középfokú oktatási intézménnyé „alakított” tanintézetben a képzési idő három évre emelkedett, a felvételhez elegendő volt a középiskolai VI. osztály vagy felsőbb polgári, illetve középkereskedelmi iskola elvégzése, valamint nagy hangsúlyt kapott a gyakorlati oktatás. A három tanulmányi évből az első évet minden hallgatónak gyakorlati munkával kellett töltenie a pallagi mintagazdaságban, míg a második és a harmadik évet már a városi központi épületben töltötték a tanulók. Az oktatás feltételeiben visszaesés nem volt, sőt a tanintézet már meglévő lehetőségei mellett újabbak is segítettek a hallgatók oktatását: magvizsgáló, vegykísérleti állomás, meteorológiai állomás és gazdasági-tanácsadó testület. Külön fontos megemlíteni, hogy a tanintézet iránti nagy érdeklődés miatt (ebben az időszakban a hallgatói létszám 150 fő körül alakult) és a folyamatos fejlődés révén csakhamar szűknek bizonyult az 1868-ban emelt központi épület. A város a református egyházzal való tárgyalás során megegyezett, hogy a gazdasági tanintézet részére építeni kívánt új épület részére a Kollégium mellett fekvő Fűvészkert utcai telket az egyház átadja. Az építkezések 1880-ban meg is kezdődtek, és 1883 októberében teljes felszereléssel már birtokba is vehette a tanintézet az új épületet, melynek telke ugyan kisebb volt az előzőnél, de az épület nagyobb kiterjedése és több helyisége sokkal előnyösebb elhelyezést biztosított. A Fűvészkert és a kor kívánalmai szerinti nagy pallagi tangazdaság (600 kh) biztosította a magas színvonalú gyakorlati oktatást. Pár év elteltével az intézmény tanári kara látta, hogy bár az új épület több problémát megoldott, viszont az elméleti oktatást szolgáló belvárosi épület és a gyakorlati képzést biztosító pallagi tangazdaság között lévő nagy távolság sok szempontból nehezíti az oktatást, kevésbé biztosítja a teljes képzési idő alatt az elméleti és az ahhoz szorosan kapcsolódó gyakorlati ismeretek párhuzamos átadását. Ezért Simonffy Imre polgármestersége alatt Debrecen város szerződést kötött az állammal, melynek értelmében az 1900-1901. évben a pallagi tangazdaságban újabb épületek emeltettek – 460 000 aranykorona tervezett költségvetésben – az oktatás céljára. Az építkezések végeztével 1901 őszén a tanintézet teljes egészében Pallagra költözött, mellyel megvalósult Pallag iskolaváros szintű kiépítése, létrejött a mai szóhasználatnál véve modern campus (oktatási épületek, könyvtár, majorsági épületek, tangazdaság, kollégium, tanári lakások, sportpályák). Az 1876-1906 közötti időszak kiemelt jelentőséggel bírt az intézmény életében, ugyanis ezen 30 év alatt sikerült megteremtteni azokat az erkölcsi és szellemi alapokat, melyek feltétlenül szükségesek voltak egy hosszú távra tervezett felsőoktatási intézmény esetében. A 19. század második felében Debrecen város felsőoktatását két nagy intézmény jelentette és biztosította: az elsősorban szellemtudományok fejlődését szolgáló Debreceni Református Kollégium, illetve a természettudományos ismereteken nyugvó mezőgazdaság-tudományokat építő Debreczeni M. Kir. Gazdasági Tanintézet.

Debreczeni Magyar Királyi Gazdasági Akadémia

A 20. század első éveiben ismét napirendre került a hazai felsőfokú mezőgazdasági képzés fejlesztése, melynek háttérében elsősorban az ésszerűbb és jövedelmezőbb gazdálkodást célzó nagybirtokok gazdatiszt-szükséglete hívott életre. A szakmai megújulást elsősorban a tanulmányi idő felemelésében és a tantárgyak elmélyültebb oktatásában látták, és ezt leginkább akadémiai rendszerben vélték kivitelezhetőnek. Ezen tekintetben a fordulatot az 1906-os év hozta meg, amikor is Darányi Ignác minisztersége alatt augusztus 30-án megszületett azon 72.445/IV.A.sz. FM rendelet, mely intézkedett a debreceni mellett a kassai és a kolozsvári tanintézetek akadémiai rangra emeléséről. Ezzel a tanintézet a Debreczeni Magyar Királyi Gazdasági Akadémia nevet vette fel. Nem volt kérdés, hogy az akadémiai rangra történő emelkedés minőségi változást vont maga után. A szervezeti szabályzat az akadémia céljait a következőképpen fogalmazta meg:

A középiskolai tanulmányaikat befejezett ifjaknak, akik a mezőgazdaság terén magasabb szakképzettséget nyerni törekcsenek, úgy az erre szükséges korszerű tudományos alap, valamint gyakorlati ismeretek megszerzésére alkalmas szolgáltatasson. Feladata az akadémiának továbbá az is, hogy tanszemélyzete a tanításon kívül, a mezőgazdasági tudományágakat – a gyakorlat igényeire való különös tekintettel – kísérletek, észleletek és tudományos búvárkodások útján lehetőleg fejlessze és előmozdítsa; szakügyekben véleményét mondjon. (Szász 1992, 11-12)

A gazdasági akadémiára a felvételi rendszer is megváltozott. Rendes hallgatónak csak azok a fiatalok voltak felvehetők, akik a gimnáziumot vagy a reáliskolát sikeres érettségi vizsgával befejezték, valamint akik a felső kereskedelmi érettségi vizsgát kizárólag jeles eredménnyel letették. Az akadémiai rang a tantestülettel szemben is fokozta a követelményeket. Tanszékvezető csak az lehetett, aki legalább kettős képzettséggel rendelkezik, egyfelől okleveles gazdatiszt, másfelől egyetemen vagy állatorvosi főiskolán szerzett diplomát. Akadémiai rendes tanárnak felvételt csak az nyerhetett, aki elvégezte az egyetemet. Az 1914. évre a gazdasági akadémia mind hazai, mind nemzetközi szinten komoly elismertségnek örvendett, világszínvonalú mintagazdasága Európa-szerte komoly elismeréseket vívott ki a szakemberek körében, az egyes mezőgazdasági világkiállításokról pedig rendre valamilyen nagydíjjal tért haza az intézmény. Az akadémia tekintélye folyamatosan emelkedett, a szaktudományi munkásság elmélyültebbé vált, a tanszékek tovább erősödtek, a végzett hallgatók szakmai felkészültségéről pedig a gyakorlatban is nagy elismeréssel nyilatkoztak.

A fejlődést sajnos az I. világháború kettészakította. A katonai behívók, a drámaian megváltozott életkörülmények feszültségei egyre inkább eredményezték a

tanári és a hallgatói létszám drasztikus csökkenését. Az épület 1914. november 1-től 1915. október 31-ig katonai kórházként működött, később lábadozó betegek kaptak elhelyezést, majd koleramegfigyelő állomást rendeztek be. A tanítás ezen körülmények között 4 évig szünetelt, a tan gazdasági munka viszont minimális mértékben megmaradt. Az intézmény majd csak 1918 októberében tudta újra megnyitni kapuit, viszont több hátráltató tényező (háborús fogság, járványok, forradalmi események) miatt az előadásokat csak decembertől nyílt lehetőség megtartani. Az 1918. decemberig beiratkozott hallgatók száma 148 fő volt. A háborús károkat a visszatért tanári kar a pallagi intézményhez fűződő erős lelki kötődése, a szakma iránti töretlen lelkesedése és hivatástudata rövid idő alatt rendezte, már az 1920-as években arról cikkezett a szakmai sajtó, hogy a debreceni gazdasági akadémia újra a nemzetközi színvonalban, a messzi földről érkező vendégeket pedig ámulatba ejtette a cselekvő akarat, illetve a szorgalmas és elkötelezett munka eredménye. A háború utáni időszakban az akadémia fellendüléséért és töretlen fejlődéséért kifejezetten sokat tettek dr. Ruffy-Varga Kálmán, dr. Juhos Lajos és dr. Gulyás Antal igazgatók. A két világháború közötti időszakban az akadémia újra virágkorát érte. A tanárok többsége intenzíven bekapcsolódott a tudományos kutatómunkába, az oktatáson túl szerepet vállaltak a különböző továbbképzések szervezésében és megtartásában, sikerrel integrálódtak a különböző hazai és nemzetközi szervezetek illetve szakmai egyletek munkájába. Ezen túl az akadémiai vezetők egyre nagyobb hangsúlyt helyeztek az oktatói utánpótlás nevelésére, illetve évről évre szélesedett az intézmény nemzetközi kapcsolatrendszere, többek között Tokióból, New Yorkból, Prágából, Utrechtből, Hágából vagy éppen Berlinből érkeztek illusztris szakmai vendégek Pallagra, illetve tettek viszontlátogatást az akadémia oktatói.

A II. világháború és annak lezárása újabb jelentős fordulatokat hozott az akadémia életében. A háború után az Ideiglenes Nemzetgyűlés 8740/1945. M.E. sz. rendelete alapján létrejött budapesti székhellyel a Magyar Agrártudományi Egyetem négy karral (mezőgazdaság-tudományi, állatorvos-tudományi, erdőgazdaság-tudományi, kert- és szőlőgazdaság-tudományi). A MAE Mezőgazdaság-tudományi Kara három vidéki osztályra tagozódott, melyek közül egyik a Debreceni M. Kir. Gazdasági Akadémia „erőszakos” beintegrálásával létrejött Debreceni Osztály lett, melynek vezetésére Dr. Arany Sándor osztályelnök kapott megbízást. Az idő múlásával a centralizációs folyamatok mind erősebben érintették a vidéki osztályok életét, mígnem 1949. március 12-én a vidéki osztályokat feloszlatták, így 1949-1953 között Debrecen városában kényszerűen szünetelt az agrár-felsőoktatás.

Debreceni Mezőgazdasági Akadémia

A II. világháborút követően markánsan átalakult a hazai mezőgazdasági termelés szerkezete, a szövetkezeti mozgalom kiszélesedésével a földtulajdon rendszere teljesen megváltozott, és ezáltal az agrárszakemberek képzése iránti szükséglet is megemelkedett. Az Elnöki Tanács 1953. július 3-án megjelent 9. sz. törvényerejű rendeletével a kormány 1953. szeptember 1-én egy új felsőfokú mezőgazdasági szakoktatási intézményt indított Debrecenben a Böszörményi úton Debreceni Mezőgazdasági Akadémia néven. Az akadémia működését 13 fős tantestülettel (később 1956-ban már 42 fő) és 209 beiratkozott első éves hallgatóval kezdte meg. A régi pallagi akadémia értékes felszereléseinek és berendezésének nagy részét már 1949-ben elszállították Debrecenből, így az induláshoz nélkülözhetetlen eszközöket elsősorban a Pallagon működő Mezőgazdasági Kísérleti Intézetből, az ott működő Mezőgazdasági Technikumból és az akkor éppen megszűnőfélben lévő gödöllői egyéves akadémia anyagaiból gyűjtötték össze. Az intézmény abban az épületben kezdte meg működését, amely 1940 őszén a Debreceni M. Kir. Középfokú Gazdasági Tanintézet (ma: Debreceni Egyetem Balásházy János Gyakorló Technikuma) számára épült. Az akadémia hároméves képzési idővel – levelező tagozaton négy – indult, feladata pedig felsőfokú, általános mezőgazdasági szakképzéssel rendelkező szakemberek képzése volt, elsősorban a mezőgazdasági termelőüzemek, a termelőszövetkezetek, géppálmások és állami gazdaságok részére. A felvétel feltétele a középiskolai érettségi bizonyítvány volt, a végzettek „okleveles mezőgazdász” oklevelet kaptak. A képzés első évében elsősorban az alapozó természettudományos tantárgyak mellett a gazdasági gyakorlatokon volt a hangsúly, míg a második és a harmadik évben a szakmai elméleti és gyakorlati tantárgyak mellett gazdaságirányító képzésben részesültek a hallgatók. Az akadémia első tanterve 27 tantárgy oktatását írta elő. Az akadémia életében jelentős előrelépést jelentett az Elnöki Tanács 1957. évi 35. számú törvényerejű rendelete, amely a képzési időt nappali tagozaton 4 évre növelte, ezen túl a tanárok „egyetemi oktató” munkakörbe kerültek, és az akadémia nevének megtartása mellett egyetemi jellegű felsőoktatási intézményként folytathatta tevékenységét. Az új intézmény első vezetője Bencsik István lett, aki nagy lendülettel látott neki egyrészt a korábban középiskolai méretű tanügyi épület nagymértékű bővítésének, másrészt a Böszörményi úti intézményi terület fejlesztésének. Az 1955/56-os tanév tavaszi félévében elkészült a főépület új szárnya. A tanügyi épület kibővítésével egyidejűleg átadták a DATE (Debreceni Akadémiai Sport Egylet) sportpályáját. A következő jelentős lépés az infrastruktúra fejlesztésében az akadémia részére 1960-ban a Földművelésügyi Minisztérium által odaítélt 58 millió Ft-os fejlesztési támogatás volt. A támogatásból 1962 tavaszán megindultak az építkezések, 1966-ra pedig felépült az új tanulmányi épület, a 600 fős diákkotthon konyhával és éttermmel (később Veres Péter Kollégium), a 400 fős kultúrterem, a 32 lakásos tanári lakóház, a kazánház és a mosoda, a botanikus kerti üvegház, a gépszín, illetve

az épületeket díszítő képzőművészeti alkotások. Az építkezések során az 1960-ban engedélyezett támogatási összeget 58 millió Ft-ról 75 millió Ft-ra emelte a minisztérium a megnövekedett költségek miatt. A folyamatos fejlődés az akadémia tangazdaságán is nyomon követhető volt. Az 1953-as induláskor meglévő 600 kh mezőgazdasági terület pár év alatt 1400 kh területre emelkedett, mely később tovább növekedett, és modern mezőgazdasági nagyüzemmé vált. A tangazdaság vezetője a mindenkori akadémiai igazgató volt, azonban a gazdaság közvetlen irányítását a Gyakorlati Tanszék vezetője végezte. Ezen megoldás igen hatékonynak bizonyult az oktatás és a kutatás összehangolására. A későbbiekben viszont a Tangazdaság növekedésével annak vezetése már teljes munkaidejű igazgatót igényelt.

Debreceni Agrártudományi Főiskola

A Debreceni Mezőgazdasági Akadémiát a kormány 1962 novemberében Debreceni Agrártudományi Főiskolává alakítja. Az átszervezés nemcsak formai jellegű volt, alapvetően segítette a tudományos tevékenység kiteljesedését, illetve magával vonta a mezőgazdasági nagyüzemek minél szélesebb körű és eredményesebb szakmai támogatásának lehetőségét. Az intézmény első rektora Bencsik István lett. A főiskola oktatási feladata továbbra is az általános agrármérnök-képzés (olyan mérnökök, akik a mezőgazdasági termelés valamely ágában szakmai ismerettel rendelkeznek) maradt négyéves időtartammal, mely helyzet 1967-ig állt fenn. Ugyanis 1967-től a tanulmányi idő már öt évre emelkedett. Az ötéves képzésben újdonság volt, hogy az utolsó év egyik félévét a végzős hallgatónak vidéki üzemi gyakorlaton kellett eltöltenie. A főiskola fejlődését jól szemlélteti, hogy ez idő tájt az oktató-kutató tanári kar létszáma már 90 fölé emelkedett.

Egy fontos eseményről érdemes megemlékezni a főiskola életéből: 1949 után 1964 tavaszán nyílt első alkalommal lehetőség, hogy nyilvánosan is kifejezésre kerüljön a valamikori pallagi akadémia és a főiskola „vérségi” rokonsága. Erre az aranydiploma-átadó ünnepség adott alkalmat, ahol Dr. Szelényi Ferenc rektorhelyettes aranydiplomákat adományozott az 50 évvel azelőtt Pallagon végzett okleveles gazdatiszteknek.

Debreceni Agrártudományi Egyetem

Az 1970/1971-es tanév újabb jelentős változásokat eredményezett az intézmény életében. Az Elnöki Tanács 1970. évi 20. sz. törvényerejű rendelete alapján a Debreceni Agrártudományi Főiskola és a Szarvasi Mezőgazdasági Technikum közötti „házasságból” létrejött a Debreceni Agrártudományi Egyetem (DATE) a Mezőgazdaság-tudományi Egyetemi (Debrecen) és az Öntözéses-Meliorációs Főiskolai Karral (Szarvas). A Mezőgazdaság-tudományi Kar oktatási feladata az ötéves idő-

tartamú agrármérnök-képzés volt, míg a szarvasi főiskolai kar hároméves tanulmányi idővel okleveles üzemmérnököket képzett ki. Az intézmény az egyetemi rangra emeléssel elnyerte a doktori és tiszteletbeli doktori címek odaítélésének a jogát is. A Debreceni Agrártudományi Főiskola 1970. június 30-án tartotta ünnepi tanácsulását, ahol dr. Dimény Imre miniszter bejelentette, hogy 1970. szeptember 1-től az Agrártudományi Egyetem rektori teendőivel dr. Ács Antal egyetemi tanárt bízta meg. Egy nappal később pedig megerősítették, hogy a debreceni kar dékáni feladatait Dr. Kádár Béla egyetemi docens fogja ellátni. A DATE szervezetében hamarosan újabb változások álltak be, ugyanis 1971-ben létrejött az önálló gazdálkodással működő Termelésfejlesztési Intézet, míg 1972-ben új főiskolai karral bővült az egyetem, csatlakozott a Mezőtúri Felsőfokú Mezőgazdasági Gépészeti Technikum mint Mezőgazdasági Gépészeti Főiskolai Kar. A mezőtúri főiskolai kar 1986-ig tartozott az egyetemhez. Ezen időszakban a Földművelésügyi Minisztérium kidolgozta és kötelezővé tette, hogy az országban működő négy agráregyetem mindegyike az oktatásba hangsúlyosan építse be a saját mezőgazdasági régiójának speciális működési problémáit, azokról mélyebb ismeretet nyújtson. Így a DATE részére a „tápanyag- és vízgazdálkodás” tudományterület lett a megkülönböztetett speciális szakmaterület. A szervezeti változások mellett fontos megemlíteni, hogy 1975 szeptemberétől megkezdődött a szakirányú, differenciált tanterv szerinti agrármérnök-képzés a Karon, mely alapján a hallgatóság a IV. tanévtől kezdve növénytermesztés, állattenyésztés, ökonómia és növényvédelem szakirányon folytathatta tanulmányait. További változást eredményezett az 1974-ben indult országos „intézetesítési program” az agráregyetemek körében, melynek eredményeként 1978-ban három új intézet jön létre a DATE Mezőgazdaságtudományi Karon (Növénytermesztési és Ökológiai Intézet, Állattenyésztési és Tartástechnológiai Intézet, Agrárökonómiai és Szervezési Intézet).

A Debreceni Agrártudományi Egyetem szervezeti- és oktatási/tudományos struktúrájában az elkövetkező években a következő fontosabb változások zajlottak le:

- 1976-ban csatlakozott az egyetemhez a Karcagi Talajművelési Kutató Intézet (2021-ig az egyetem része);
- az 1978/79-es tanévtől megindult a számítástechnika-oktatás;
- 1986-ban csatlakozott a Hódmezővásárhelyi Állattenyésztési Főiskolai Kar (2000-ig az egyetem része);
- 1991-ben megalakult a Debreceni Universitas Egyesülés a debreceni felsőoktatási intézmények együttműködésének és közös fejlesztésének támogatására;
- 1994-ben az egyetem megszerzi a PhD-fokozat odaítélésének a jogát;
- 1998-ban megalakult a Debreceni Egyetemi Szövetség hat felsőoktatási intézmény (DATE, DOTE, KLTE, DRHE, KFRTF, ZF DK) alapításával.

Integrált Debreceni Egyetem

A Debreceni Agrártudományi Egyetem életének egyik legjelentősebb eseménye volt, amikor 2000. január 1-én megkezdte működését a Debreceni Egyetemi Szövetség fundamentumain az integrált Debreceni Egyetem (öt egyetemi és három főiskolai kar). Ezzel párhuzamosan a DATE Mezőgazdaságtudományi Kar, illetve a karcagi és a nyíregyházi kutatóintézetek jogutódjaként a Debreceni Egyetem (DE) szervezetében létrejött az Agrártudományi Centrum. Ennek első elnöke dr. Nagy János egyetemi tanár, míg a centrumon belül működő Mezőgazdaság-tudományi Kar dékánja dr. Pepó Péter egyetemi tanár volt. Újabb jelentős esemény volt, amikor is a centrumon belül 2000-ben a debreceni agrár-felsőoktatás üzemetani iskolájának szellemi örökségén megalakult az Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Intézet, mely 2002-től egyetemi karként folytatta tevékenységét. 2006-ban az Agrártudományi Centrumhoz csatlakozik a DE Műszaki Főiskolai Kar, melynek következtében rá egy évre 2007-ben a centrum elnevezése Agrár- és Műszaki Tudományok Centrumára módosult. 2009-ben a centrum intézményhálózata a Balásházy János Mezőgazdasági és Közgazdasági Gyakorló Szakközépiskola és Kollégium átvételével bővült. 2010-ben további szervezeti változások következtek, az intézmény Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma néven folytatta működését, illetve a Mezőgazdaságtudományi Kar neve Mezőgazdaság-, Élelmiszer-tudományi és Környezetgazdálkodási Kar elnevezésre módosult. Az egyetemi centrumok 2014-ig folytatják tevékenységüket, azt követően az egyetemi karok már közvetlenül csatlakoznak a DE szervezetéhez.

A történeti áttekintés nem nélkülözheti a jelenkor aktualitásait. Bátran kijelenthető, hogy az 1868-ban alapított, idén 155 éves agrár-felsőoktatás elmúlt 15 éve sem szenvedett hiányt a fejlesztések terén, többek között:

2011-ben létrejött az Interregionális Műszaki-Agrár Szaktanácsadási és Továbbképzési Központ;

2012-ben átadásra került az intézmény új Klímaközpontja;

2016-ban létrejött a kar Élelmiszeripari Innovációs Központja;

2017-ben az Általános Orvostudományi Karral, illetve a Természettudományi és Technológiai Karral létrejött a Táplálkozás- és Élelmiszer-tudományi Doktori Iskola;

2020-ban új Kísérleti Üvegház került átadásra;

2021-ben megalakult az Agrár Genomikai és Biotechnológiai Központja, létrejött az új Precíziós Növénytermesztési K+F Szolgáltató Központja, illetve megújult megjelenéssel újra megnyitott a kar Agrár Múzeuma;

2022-ben létrejött az Ökológiai Gazdálkodási-, Kooperatív Kutatási és Tudástranszfer Központ;

2023-ban az országban elsőként indított precíziós mezőgazdasági mérnök alapszakot a kar.

Irodalom

- Bencsik I. (1969): A Debreceni Agrártudományi Főiskola 10 éve 1953-1963. Budapest.
- Komoróczy Gy. (1968): A debreceni agrár-felsőoktatás 100 éve. Budapest
- Surányi B. (2008): Fejezetek a debreceni gazdasági és agrár-felsőoktatás történetéből. In.: Fürjné Rádi K. (szerk.) 140 éves a debreceni gazdaság és agrár-felsőoktatás 1868-2008. Debrecen. ISBN 978-963-9732-41-4
- Szász G. (1992): A Debreceni Agrártudományi Egyetem 125 éve. 1 köt. Debrecen. ISBN 9637177 34 5 Ö
- Szász G. (2012): A debreceni agrár-felsőoktatás kialakulása. In.: ifj. Barta J. – Orosz I. (szerk.) A Debreceni Egyetem története 1912-2012. Debrecen. ISBN 978 963 318 190 4
- Szász G. (2012): A debreceni agrár-felsőoktatás 1945-1999 között In.: ifj. Barta J. – Orosz I. (szerk.) A Debreceni Egyetem története 1912-2012. Debrecen. ISBN 978 963 318 190 4